

Sange om teknologi - som de synges før og nu.

Af Marie Debora Koch MA, Seminariet for kunst og håndværk, Danmark

Situering og præsentation

I denne forelæsning vil jeg først situere mig selv igennem det teoretiske univers hvorfra jeg arbejder. Det sker gennem en præsentation af mig selv og den måde hvorpå jeg angriber min empiri. Jeg vil give en kort introduktion til poststrukturalistisk metode belyst gennem Dorte Marie Søndergaard og Hanne Haaving. Teorien er feministisk forankret omkring Judith Butler tilsat Michel Foucaults forståelse af diskurs og magt.

For at nærme mig selve forelæsningens ærinde nemlig: tekstil teknologi og design, har jeg valgt at sætte begreberne i en kulturelig ramme. Jeg ønsker at forstå, hvad det er vi taler om, når vi prøver at forstå ordene tekstil, teknologi og design og deres betydning. Skal vi positionere ordene og deres betydning ind i en institutionel uddannelsesramme skal den diskursive forståelse af ordene på plads. For at belyse den diskursive forståelse af ordene ordene og deres betydningtilskrivning har jeg valgt at sætte dem ind i en kulturel kontekst. Empirien er populær lyrik skrevet i en periode på 75 år. Min påstand er, at vi, for at tænke nye tanker, må pille de gamle fra hinanden og det kan man gøre ved at dekonstruere betydningstilskrivningen af et g et begreb. dvs. jeg vil se på hvad der ligger under den i kulturen almindelige opfattelse og forståelse og den måde vi omtaler et begreb. Det er især lyrikken jeg vil hæfte mig ved i sangene. Sangene står trykt bagerst i artiklen. Jeg kunne have valgt at se på det sidste nye inden for tekstil teknologi og design; jeg vælger med vilje den materielle forståelse fra og koncentrerer mig om betydningen i en kulturelig tolkningsramme.

Min baggrund er kulturstudier med en kønnet vinkel. Køn skal her forstås som gender/det sociale køn og det skal forstås som den eksemplariske kategori, på en diskursiv forståelse af kønede handformer og forholdemåder. I dette eksempel peger jeg på forståelsen af køn i den vestlige kultur. Det vil jeg uddybe nærmere: det betyder at køn er en størrelse, der er svær at få fat på og at definere klart og tydeligt, samtidig med at betydningen af køn i vores kultur er af enorm stor vigtighed, fordi vi fra fødslen af mærkes af vores biologiske køn, for derefter at socialiseres efter det kønsmærke vi bærer. Med et køn, som vi allerede får da, får vi samtidig en hel verden af forståelse af muligheder, som ikke bare ligger åbne. De ligger indlejret i kulturen med muligheder og begrænsninger.

For at give en bedre indsigt Søndergaards forståelse af køn som størrelse er det nødvendigt at præsentere Foucaults tanker om kultur og forståelsen af kulturen. Han siger, at kulturens grundlag består af diskursive forståelser. Køn er en af dem. Derved mener han, at kulturens bevægelse

foregår bestemt af de meninger, institutioner, juridiske eller økonomiske, som er herskende til enhver tid. Et af hans store værker handler om seksualitetens historie, hvori han beskriver, hvordan opfattelsen af seksualiteten skifter over år og hvordan disse opfattelser fastsættes af den herskende magt. For Foucault skal magt ikke forstås som én der besidder magten alene, han mener at magten er de mange og at magten afgrænser sig i diskursive størrelser alt efter emne.

Som eksempel på en diskurs, der ændrer sig over tid, ser han på seksualiteten og gennem et næsten arkæologisk arbejde beskriver han hvordan den vestlige verdens kulturhistorie altid har kendt til homoseksualiteten. Han påviser hvordan kulturen i midten af og i slutningen af det 19. århundrede afgrænsede seksualiteten og udelukkede de mennesker der var af anden observans end den heteroseksuelle. Derved skabtes den heteroseksuelle tvang vi lever i i dag, seksualiteten skal være rettet mod det modsatte køn, hvis ikke, bryder individet normativiteten.

På det historiske tidspunkt havde kulturen brug for at slå ring om kernefamilien og anvende dens struktur til at understøtte opbygningen af industrisamfundet. Det vil igen sige at forståelsen af kønnet, som vi kender det i dag relaterer til familien og til arbejdet. Og den traditionelle familieopdeling er stærkt knyttet til at manden tjener penge og til kvinden, der føder børn og opdrager dem. En del af vores erhverv som sygepleje, lærer og håndarbejds lærer relaterer også til denne forståelse af familien og kønnets funktion i den.

Foucault afdækker historien og viser hvordan mennesker i en kultur bliver til og er kv

inder og mænd, både for sig selv og for hinanden – og på hvilke måder og til hvilke formål dette gøres relevant i deres liv.

Når man i kulturstudier ser på køn, som en eksemplarisk kategori, gør man det, fordi man ud fra et sådant studie ser at betydningssystemer knyttet til køn både afgrænser forbinder og opstiller hierarkier blandt mennesker og i det enkelte menneske. Disse betydningssystemer skal ikke tages for givet – de skal afdækkes.

Èn måde at gøre det på er den poststrukturalistiske fortolkende metode. Der er ingen eksakte anvisninger fra denne type kundskabskategori og ingen sandheder. De poststrukturalistiske udfordringer ligger i fortolkningen af vaner og konventioner for derigennem at finde nye analytiske redskaber frem. Et flot eksempel herpå kan læses i Søndergaards disputats: "Tegnet på kroppen"(Søndergaard 1996).

I "Kjønn og fortolkende metode" redigeret af Hanne Haavind (red. Haavind 2000) kan man se metoden eksemplificeret igennem forskellige forskeres analyser. De begrundes deres valg i det

metodiske arbejde fra ide til resultat og formidling. Den fortolkende metode er beskrevet som en kreativ proces, hvor standardiserede metoder hverken er mulige eller ønskelige.

Søndergaard undersøger, hvordan vigtige diskursive kategorier som køn, etnicitet og seksuel identitet bliver konstrueret og hvilke forskel det gør om fænomener tilskrives med henvisning til essentialisme dvs uforanderlighed eller til forandring. Søndergaard fokuserer også på dikotome dvs. tvedelte og værdiladede forståelser og viser hvordan den konventionelle tankegang som grundprincip udelukker og "andetgør". Retorikeren Judith Butler arbejder med kønnet som eksemplarisk kategori for andethed. Hun fokuserer endvidere på de marginales stemme gennem flere arbejder, hvor hun især udvikler den performative betydning i talen. Judith Butler videretænker, hvad Foucault gjorde ved at åbne vores øjne for den diskursive magt gennem hans arkæologiske og genealogiske gennemgang af tidsperioder, hun videretænker begreberne og eksponerer dem gennem talen og gennem kroppen.

Metodisk er der tale om en kvalitativ tilnærmelse, begrundet i oplevelsesfænomenernes meningsindhold, snarere end deres udbredelse og styrke. Man kan sige at fortolkende metoder er fænomen og kontekst afhængige. Forskeren søger efter indre sammenhænge mere end de udvendige sammenlignelige sammenhænge, der kendetegner den kvantitative forskning. Man ser på de meningssammenhænge som aktørerne skaber og bruger. Den fortolkende metode søger efter hvad det er der sker når noget sker. Hvad er det som beskrives? Svarene herpå er ikke entydige eller generelle, men fremstår som en serie af beslægtede svar på samme spørgsmål.

Tilbage til teknologi

For at se på den kulturelle betydningstilskrivning af ordene har jeg valgt at genlæse nogle populære sange for at lade sangene. Måske får jeg en anden forståelse af ord og begreber. Jeg har valgt at sætte fokus på teknologien. **Spørgsmålet som jeg søger afklaret er da:** hvad betyder teknologi for os? Min egen forforståelse af teknologi er at det er et gode, at fremskridt er godt, men ikke fremskridt for enhver pris. Er det sådan?

Hvordan forstår vi teknologi? Ifølge Carolyn Merchant (The death of nature 1980) skal forståelsen søges i dikotomien natur/kultur, idet teknologi skal forstås som en kulturelig størrelse: Før den naturvidenskabelige revolution så man verden som en organisme som omfattede både menneske og natur. Det var ikke i menneskets magt at forstå og kontrollere livets mening og sammenhæng. I det organiske verdensbillede koplede kvinde-jord-natur sammen. Da det naturvidenskabelige verdensbillede brød igennem med oplysningstidens start i 1600-tallet så man

på verden og naturen som en mekanisk maskine, som gik ud på at forstå og at kontrollere. Hvis man delte verden op i forskellige dele kunne disse dele studeres og kontrolleres. Virkeligheden forudsattes at fungere som en maskine på et grundlag af orden og regelsæt. Mennesket er ikke længere en del af naturen, men har magt over den i kraft af sin viden om den.

Sange, der synges

Jeg har valgt at læse tre populære sange igennem for at se på hvilken fortælling der fortælles om teknologi vs menneske. De handler selvfølgelig om teknologi på en eller anden måde. De er skrevet fra 1926 til 2000.

1. "Når jeg står ved min maskine" af Kim Larsen, dansk sanger (1979)
2. "Cvalda" af islandske Björk, taget fra soundtracket fra filmen "Dancer in the Dark"(2000) instruktion Lars von Trier
3. "Spurven sidder stumt bag kvist" af Jeppe Åkjær dansk digter 1926

Alle sangene kan læses bagerst i artiklen.

I Aakjærs sang om rokken i stuen, vises en romantisk historie om traditionelle kønsroller mellem faderen og moderen, belyst gennem beskrivelser af deres arbejde: moderen spinder hjemme i stuen, faderen kommer træt ind fra arbejdet udenfor blandt dyrene på gården. Industrialiseringen er endnu ikke slået igennem, skønt vi er 75 år efter symaskinens opfindelse og industrialiseringens gennembrud og vi ved at de allerfleste tekstiler i 1920'erne fremstilledes på maskine. Den trygge ramme i stuen understreges af at far ikke alene tager hånd om gården, han har også den direkte forbindelse til Gud:

Far ta`r ned så tung en bog,
 Med Gud han hvisker sammen
 Famler lidt ved spændets krog
 Og lukker med et: Amen! Lul-lul Rokken går
 Ensomheden synger
 Mulmet tæt om taget står
 Og sneen går i dynger

Alt er som det skal være i forhold til vores kulturs fortælling om far, mor og børn. Maskinen (rokken) er en tryk rytme, nærmest søvndyssende og den står som noget nær den eneste lyd inde i

stuen, ud over fars hvirken med Gud. Udenfor suser og tuder nordenvinden. Sluttelig i sangen længes digteren tilbage til stuen, rokken og moderen med erindringen om, at han lærte at stave ved rokken.

"Spurven sidder stumt bag kvist" er stadig én af de mest populære sange blandt unge mennesker når de f.eks. på højskole, om vinteren, skal vælge en sang .

Går vi nu videre og ser på hvilket billede de næste tre sange fortæller ser vi mange ligheder med den første - noget der overrasker, fordi sangene er udvalgt udenfor den genre som den første repræsenterer. Jeg har i den følgende gennemgang af teori, "krydret" den med forskellige snit ind i sangene for at finde svar på mine spørgsmål.

1. snit: Hvad er den konventionelle opfattelse af teknologi? Det er interessant at lægge et analytisk snit på den fælles fortælling i alle sangene: personificeringen af maskinen/teknologien. Maskinen kan tale og synge, ganske vist i en monoton stemmeføring. Giver det ikke et trygt klangbillede af noget uforanderligt?
2. snit: Hvilke konsekvenser har menneske/maskine fortællingen for brugeren af teknologien og for hans/hendes muligheder for selv at overtage og/eller udvikle andre positioner i deres egne hverdagsliv? Hvem kan man være, hvilke positioner kan man "gøre", hvis betingelserne og aktørpositionerne ser netop sådan ud i de tilgængelige sange/fortællinger/historier?

Vi ser her at den nutidige diskursive forståelse af teknologien synges ud som i den romantiske sang om rokken.

Noget om det eksemplariske køn, selvet og identitet

Den selvopfattelse eller det selv, der rummer og integrerer billedet af mig i fortid, nutid og fremtid, har i det posttraditionelle samfund en særlig betydning. Selvet former sig igennem de tilbudte sociale identiteter, skabt i dialog med den specifikke kultur, individet har og er integreret i (Søndergaard 1996). Den fysiske iscenesættelse fremtræden eller performance får med selvet som individualiseret størrelse en særlig betydning indenfor det posttraditionelle samfund. Den fysiske selvfremførelse fungerer som en spejling af selvets strategier, der er vendt mod omverdenen. Fremførelsen fungerer som et dobbeltsidigt og gennemtrængt spejl. Den spejler både selvets koblingsstrategier udadtil, således at omverdenen kan aflæse dem og samtidig spejler den de kollektivt skabte forslag indadtil i selvet. Det sidste foregår gennem den enkelte aktørs henvisning til og anvendelse af stiliserede muligheder for iscenesættelse, således som de tilbydes og formidles

til aktører gennem eksempelvis mode, kunst og medie og gennem aktørernes aflæsning af hinanden (Butler 1993, Søndergaard 1996).

Der findes rene kategorier (Søndergaard, 1996) den rene mand og den rene kvinde. De er grundlag for orientering og identifikation for et samfunds aktører. De er ren fiktion, men de skaber tryghed. Man kan koble den rene fiktive kvinde med den rene fiktive mand, men det virker uinteressant, fordi den stereotype fremstilling ikke kan bære forskellige former for performance.

Forslag til iscenesættelse kan være tvetydige og afspejle deres status som er til at forhandle. Kan man været være en sexet tøs samtidig med at man er kompetent og udviser tankevirksomhed? Nej, man må forhandle sig til legitimitet. Hvis kønnet er en art, som Butler mener, må arten for at være genkendelig mime sig til genkendelighed, ellers er der ingen der forstår artsbetegnelsen, og eksklusion er en mulighed og udelukkelse fra fællesskabet i parforholdet gruppen eller samfundet er en mulighed

Køn og kultur

Opretholdelsen af et heteroseksuelt struktureret køn hviler overvejende på to indbyrdes forbundne betingelser. For det første må de, som benævnes hun og han, bekræfte identifikationerne med de foreskrevne positioner normer for adfærd tanke og handling igen og igen. De må med andre ord citere dem ind i deres performance. For det andet må de frygte det forbudte. Forbuddet installeres gennem truslen om straf, der består i en udelukkelse fra kønnets kulturelle forståelighed (Foucault 1993, 1994,1999; Butler 1999).

Social konstruktion af andre – de forestillinger og forventninger vi skaber om andre – er ikke bare billeder, konstruktioner, ideer eller historier, der blæser i vinden. Det er billeder, ideer og historier, der bliver til virkelighed med tiden gennem gentagelse og citering.

Spørgsmål til køn?

Er kvinder og mænd udelukkende kroppe, eller er de ”stive ideologiske konstruktioner”? Man må også spørge om, hvorfor vi fortsætter med at tro at menneskeheden er delt op i to køn og ikke i et eller ti?

Hvis vi fortsat har til hensigt at kalde kvaliteter som ”ømhed”, ”varme” og ”loyalitet” kvindelige, hvordan kan vi da kvitte tanken om at disse egenskaber har eller burde have en speciel tilknytning til kvinden? Hvis vi tror at sådanne egenskaber ikke er iboende eller nødvendige, men bare er en

ideologisk karakteristik af kvinder eller af kvindekroppen, hvorfor fortsætter feminister så også med at kalde dem kvindelige?

Betegnelsen på engelsk *gender*/det sociale køn kan henvise både til sociale stereotyper og dominerende kønsnormer. Men *gender* kan også henvise til det enkelte enkelt individs egenskaber og væremåde. Når *gender* opfattes på så mange forskellige måder, ligger der en risiko for tingsliggørelse af begrebet - og for fastholdelse af stereotype forestillinger om to køn.

Subjekt og kultur

I kulturen er der en heteroseksuel dominans. Dominans er ikke opretholdt af dekret eller design fra oven, men gennem mange processer af forskellig oprindelse og spredt placering (Foucault 1994). Dominansen regulerer de mest intime og minutiøse elementer i konstruktion af tid, sted, begær og kropsliggørelse. Mennesker opdeles efter køn og der foregår en udpegning. Den heterofile betydning og praksis optræder som et kollektivt socialt fænomen. Heterofili er et betydningsstrukturerende element i vores kultur.

Indenfor forskellige former for seksualitet findes der subjekt positioner *normer* tænke og handleformer for både feminitet og maskulinitet. Og her er det den heteroseksuelt organiserede praksis og betydning som definerer hvilke subjekt positioner, der opfattes som feminine. Der er større rum for variationer af disse subjektpositioner indenfor ukonventionelle cirkler af begær (Butler 1993, 1997, 1999).

Vi har lært af historien at inklusion og eksklusion udspilles på mange og skiftende fronter, og alle tanker (uanset fordomsfrihed og hensigter) er uopnåelige for de marginales stemmer (Foucault 1994). Judith Butler (1997) mener, at der er en kritisk ressource i det ekskluderede. Så længe det ekskluderede tolkes som en metafor for alt det, vi **ikke** kan være som kvinder og mænd, fordi vi skal være kvinder og mænd, kan det fungere som basis for en kritik af heterocentreringens indskrænkethed. I Kim Larsens sang synges der med ironi om middelmådighed set ud fra en midaldrende mands optik.

De maskuline tegn er knyttet til vilje, handlekraft, intellekt og principper, mens kvindelighed er knyttet til noget blødt, rundt, fleksibelt og omsorgs givende. Begge køn er dog udstyret med potentiale for såvel det mandlige, som for det kvindelige og disse synspunkter er de konventionelle. Det diskursive univers i Åkjærs ”Spurven sidder stumt kvist” er bygget op om dikotome forståelser som: mor/far, ude/inde, kulde/varme, natur/kultur.

Magt

Ideer kan blive til virkelighed med tiden, hvis de er de dominerende gruppers ideer, for de dominerende grupper har magten til at få virkeligheden til at passe til deres ideer (Foucault 1993). Foucault lægger også vægt på, i en senere udvikling af hans tanker, at magtrelationer aldrig er nytteløse, men avler nye former for kultur og subjektivitet, nye muligheder for ændringer. Hvor der er magt, er der også modstand. Dominerende former og institutioner er løbende blevet gennemhullet og rekonstrueret af værdier, stil og viden, der er blevet udviklet. De dominerende har andre muligheder for at konstruere ”de andre” end de dominerede (Foucault 1994).

Den, der har magten, har via magten i vid udstrækning adgang til at gøre sine forestillinger om de andre til virkelighed, dvs. at gøre forestillingen til den faktiske historie om den andens liv. Dette er et generelt mønster mellem den dominerede og den dominerende.

Sammenligner vi Björks sang om Cvalda med Åkjærs sang om barndommen ser vi at rytmen, brugen af teknologien og menneskeliggørelsen af maskinen er ens. Vi ser her at den diskursive forståelse af teknologien synges ud i den moderne sang som i den nostalgiske sang om rokken.

Diskurs, magt og mestrning

At opnå succes som aktør i en diskurs kræver en stærk aktør med en god evne til at producere. Sagt på en anden måde så hviler gennemslagskraften på andres villighed til at aflæse den producent, som bærer en sådan kraft. Det diskursivt konstruerede selv findes ikke, det leves, nydes, analyseres, reflekteres osv. via sin konstituerede status. Og det er eksempelvis herfra at det kvindeligt subjektiverede individ har mulighed for at indskrive sig og at bryde med gamle diskurser og strukturer.

Gennemslagskraften er ikke bare noget der objektivt kommer ud af personen selv. En tankeform eller en forståelsesmodels eksistens afhænger af at andre ser den, anerkender dens eksistens og bringer den til anvendelse. Dette kræver beherskelse af kulturens symbolik. Det kræver dramaturgiske og sproglige færdigheder at fremstå som en legitim aktør. Dramaturgien er et af de mange virkemidler i kampen for at afgøre betingelserne og kriterierne for legitimt medlemskab og legitimt hierarki. Mestrning vises ved at mestre ritualerne (Butler 1999).

I det postmoderne samfund mestrer og parodierer individerne ritualerne. Den postmoderne type er især kendt for brug af iøjnefaldende kneb, ironi, flirt og parodi for at understøtte de etablerede konventionelle regler. I mestrningen mimer og citerer individet for at gøre sig genkendelig. Jeg vil give to eksempler: Clara på 2 år mimer sine omgivelser, hun får at vide fra fødslen at hun er pige, så

hun mimer det normative billede på pigen/kvinden. Dragqueen Thomas mimer der kvindelige ud i parodien, det ekstreme billede på kvinden. Han sørger for ikke at overspille, han skal balancere mellem det normative og ekstreme.

Når man ser kulturens billeder, så forstår tilskueren, som er oplært i kulturens ritualer billedernes budskab. Når man dernæst får øje på parodien, forvirres man og tvinges til at danne sin egen billedforståelse. Det kan være tilfældigt, om man får øje på mestringen eller parodien først. Processen bliver den samme.

Noget om dekonstruktion

I fortællinger om konkret levet liv kan man aflæse, hvordan de kulturelle mønstre viser sig blandt og i de konkrete aktører, og hvordan disse mønstre afspejler sig i aktørernes tænke- og handleformer. Metoden ligger i at aflæse konkret materiale for oplysninger om forholdemåder og handleformer, der fungerer strukturerende for en særlig social identitet, og at fremanalysere kulturelle koder. De kulturelle koder fungerer regulerende eller lægger et grundlag for orientering og handling indenfor et givent felt eller i forhold til et givet tema. Alt dette drejer sig faktisk om at se formidlingsprocesser mellem individ og kultur som aldrig afsluttede, som evigt gensidigt konstruerende bevægelser (Søndergaard 1994).

Når der er tale om fænomener, der eksisterer helt indforstået i og omkring mange af de læsere, beskrivelsen udvikles for, bliver dekonstruktionen et redskab til at gøre det kendte abstrakt¹. Hermed opstår behovet for et oversættelses- og formidlingsarbejde, der oversætter uden om indforståetheden. En vis grad af afstand til et fænomen vil altid være en forudsætning for, at fænomenet kan gøres til genstand for refleksion (Søndergaard 1996)

The End

Jeg har givet en gennemgang af det teoretiske univers som danner baggrund for en kulturelig forståelse af verdenen. Kønnen bruges som eksemplarisk kategori til denne forståelse.

I kulturstudier er det hverdagslige et oplagt studie. Jeg har forsøgt at give eksempler på læsning af de sange, der synges, for at få en anden indgangsvinkel til forståelsen af teknologi vs menneske. Hvilken fortælling fortælles?

¹ Den etablerede forståelse vendes på hovedet.

Konklusionen er at sangene over et tidsrum på 75 år indeholder den samme historie hvad enten, der er tale om en rok eller en maskine. Industrialiseringens gennembrud markeres ikke i Bjørks sang fra filmen *Dancer In The Dark*. Teknologien skrives ind i den gamle fortælling, der menneskeliggør maskinen og giver den en stemme. I et spænd over et århundred, hvor teknologien historisk set gør de største fremskridt forandres opfattelsen eller tolkningen af maskinen ikke.

Med teorien i baghovedet kan vi se at den materielle del af den teknologiske diskurs forandres men betydningstilskrivningen er den samme.

Litteraturliste

Balsamo, Anne: *Technologies of The Gendered Body* Duke University Press 1999

Butler, Judith: *Excitable Speech* Routledge 1997

Butler, Judith: *Gender Trouble* Routledge 1999

Butler, Judith: *Bodies That Matter* Routledge 1993

Foucault, Michel: *Viljen til Viden* Det lille Forlag 1994

Foucault, Michel: *Diskursens Ordning* Brutus Östlings Bokforlag Symposium Stockholm 1993

Foucault, Michel: *Ordene og Tingene* Specktrum 1999

Franklin, Sarah, Celia Lury, Jackie Stacey: *Global Nature, Global Culture* SAGE 2000

Heede, Dag: *Det tomme menneske* Tuscalanums Forlag 1992

Haavind, Hanne m.fl.: *Dorte Marie Søndergaard: Destabiliserende diskursanalyse* Gyldendal Norsk Forlag 2001

Merchant, Carolyn: *The Death of nature Woman, Ecology and Scientific Revolution* Harper and Row New York 1980

Moi, Torill: *Hva er en kvinne? Kjønn og kropp i feministisk teori* Gyldendal 1999

Søndergaard, Dorte Marie: *Tegnet på kroppen* Museum Tuscalanum 1996

Winther Jørgensen, Marianne og Louise Philips: *Diskursanalyse som teori og metode* Roskilde Universitetsforlag 1999

Artikler

Stormhøj, Christel: *Kønnets regerende dronning – en introduktion til køn og krop i Judith Butlers forfatterskab* Kvinder, køn og forskning nr. 2, 1999

Søndergaard, Dorte Marie: *Køn i formidlingsprocessen mellem kultur og individ – nogle analytiske greb*, Psyke og logos 1994

Jensen, Iben: Når faglig identitet er national, Psyke og logos nr. 1, 2001

Bilag

Jeppe Aakjær: "Spurven sidder stumt bag kvist" fra "Mors rok" digtet 26.1.1926

Spurven sidder stumt bag kvist,
Såmænd om ej det flyger!
Kålgårdspilen piber trist
For nordenblæstens byger.

Lul-lul! Rokken går

Støt i moders stue
Og jo mere vinden slår
Des mer får arnen lue

Far har røgtet kvæet ind,
Med halmen tætet karmen,
Gnedet grisens blanke skind,
At den må holde varmen.

Lul-lul Rokken går!

Far mod stuen stiler,
Mor en bugt på tråden slår,
Ser op på far og smiler.

Mor kan næppe se sit spind
Og næppe tråden mage;
Hej, da bæres lyset ind

Og stilles i en stage.

Lul-lul Rokken går!

Tenens rappe vinge

Over fyrrebjælken sår

En skok af skyggeringe.

Far ta`r ned så tung en bog,

Med Gud han hvisker sammen,

Famler lidt ved spændets krog

Og lukker med et: Amen!

Lul-lul Rokken går,

Ensomheden synger,

Mulmet tæt om taget står,

Og sneen går i dynger.

Her ved moders gamle rok

Hun lærte mig at stave,

Synge om "den hvide flok"

Og al "hans nådegave".

Lul-lul !Rokken står!

Men dens nyn og sange

Vemodsfuldt mod hjertet går,

Når kvældene bliver lange.

Björk: "Cvalda" fra "Dancer in the Dark Soundtrack Lyrics "

Clatter, crash, clack!

Racket, bang, thump!

Rattle, clang, crack, thud, whack, bam!

It`s music! -Now dance

Listen Cvalda

You`re the dancer
 You`ve got the sparkle in your eyes
 Look at me entrancer!
 Clatter, crash, clack...

The clatter-machines
 They greet you and say:
 "We tap out a rhythm and sweep you away!"

A clatter-machine
 What a magical sound
 A room full of noises
 That spins you around...
 Darling Selma
 Look who`s dancing
 Faster than a shooting star!
 Cvalda`s here!
 Cvalda sings...
 Clatter, crash, clack...
 The clatter-machines
 They greet you, and say:
 "we tap out a rhythm and sweep you away!"

A clatter-machine!
 What a magical sound!
 A rom full og noises
 That spins us around
 It spins us around
 It spins us around
 It spins us around...

Kim Larsen: "Når jeg står ved min maskine"

Når jeg står ved min maskine på min dejlige fabrik,
 Så er jeg glad for at leve, det `da klart, er det ikk`?
 Mine hænder de er bløde som en anden funktionærs,
 Og jeg har masser af tid til min børnekryds- og tværs.
Det siger blip-båt og gud hvor går det godt
Vi har hvad vi skal ha` af både stort og småt
Ja blip-båt og gud hvor går det godt
Vi har hvad vi skal ha` af både stort og småt

Muzakken som de spiller synes jeg er skide go
 `når jeg stamper med på rutmen så knirker mine sko
 og nede for enden af den lange lyse hal
 ka` jeg se det store ur med de magiske tal.
kor.....

Når klokken den er tolv så slår jeg knappen på stand-by
 Og går op i kantinen, det går jo som en leg
 Der møder jeg de andre, vi si`r dav og hej med dig
 Og læser vores avis sådan stille hver for sig.
Kor....

Og falder tiden mig for lang, tænker jeg på Linda Friis
 Ja, det er min veninde og hun er kold som is
 Men det at hun er kold det er lige det jeg ka` li
 Især når hun kommer med et lille mopset skrig.
Kor....

Og når så dagen er forbi så ta`r jeg gryden hjem
 Min kone hun er skredet men jeg er nu heller ikke nem
 Jeg tænder for min fjerner og blunder bare lidt
 Og vågner med et sæt når den summer, ja sådan går det tit.
Kor.....

